

ТЕТЯНА ЛЕОНІДІВНА АНДРІЄНКО
(до 75-річчя вченої)

27 грудня 2013 року разом зі своїми колегами, учнями, друзями та рідними відзначила свій ювілейний день народження Тетяна Леонідівна Андрієнко — провідний науковий співробітник Інституту ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України, доктор біологічних наук, професор, геоботанік, фітосозолог, флорист, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, нагороджена орденом Княгині Ольги, отримала європейську відзнаку — «Срібний листок» від «Planta Europa».

© О.В. ЛУКАШ, В.А. ОНИЩЕНКО, Ю.О. КАРПЕНКО,
В.П. КОЛОМІЙЧУК, 2013

З іменем професора Т.Л. Андрієнко в українській ботаніці пов'язані насамперед такі напрями досліджень, як болотознавство, вивчення рослинного світу Полісся, охорона рослинності та флори України, формування системи природно-заповідних територій.

Болотознавство. Ще з 1961 року, будучи студенткою Київського державного університету імені Тараса Шевченка, Тетяна Леонідівна почала працювати у відділі геоботаніки Інституту ботаніки імені М.Г. Холодного АН УРСР. У цьому відділі в 1965—1968 роках вона навчалася в аспірантурі під керівництвом доктора біологічних наук, професора, відомого болотознавця Єлизавети Модестівни Брадїс. У 1969 році успішно захистила кандидатську дисертацію на тему «Болота Українських Карпат та Прикарпаття». Рідкісні гірські болота Українських Карпат, виділені дисертанткою, стали першими, які були взяті в Україні під державну охорону в рамках міжнародної програми «Телма». В нашій країні цю програму очолювала Є.М. Брадїс, а її заступником була Т.Л. Андрієнко. Вони підготували перелік боліт України, що потребують охорони (1973), який у подальшому постійно поповнювався. Чимало цінних боліт, що ввійшли до нього, вдалося зберегти, хоча багато не менш цінних боліт було втрачено внаслідок непродуманої та масштабної меліорації. Тетяна Леонідівна вивчала рослинні угруповання боліт, їхню динаміку, зокрема вплив на них осушувальної меліорації, поширення й ценологічні особливості болотних видів.

Дослідження рослинного світу Полісся. Основним регіоном наукових досліджень Т.Л. Андрієнко стало Українське Полісся. Є.М. Брадїс пішла з

життя у 1975 році й наче заповіла своїй учениці після завершення геоботанічного районування регіону продовжувати його вивчення. Тетяна Леонідівна працює в Українському Поліссі понад 30 років, разом із колегами та учнями вивчає його рослинність, флору, рідкісні види й ценози, займається формуванням екологічної мережі. Вона написала серію статей (частково у співавторстві зі своїми колегами та білоруськими ботаніками) про такі рідкісні види Українського Полісся, як *Scheuchzeria palustris*, *Carex dioica*, *Chamaedaphne calyculata*, *Drosera intermedia*, *Juncus bulbosus*, *J. squarrosus*, види дрібних болотних верб, болотні види орхідних тощо.

У 1980-х роках Т.Л. Андрієнко розпочала детальне вивчення найцінніших ділянок Українського Полісся з метою створення й подальшого дослідження природно-заповідних територій — нині майбутніх ядер екологічної мережі. Одним із перших серед них був Поліський заповідник. Окрім нього, були вивчені й охарактеризовані інші цікаві та цінні природні ділянки, які пізніше набули заповідного статусу. В 1992 році Тетяна Леонідівна захистила докторську дисертацію на тему «Рослинність Українського Полісся — територіальний розподіл, динаміка, охорона». Загалом рослинному світу цього регіону вона присвятила декілька монографій. В останній із них, написаній спільно з О.В. Лукашем, характеризуються рідкісні види рослин усього Полісся, яке охоплює територію чотирьох країн.

Охорона рослинності та флори України, формування системи заповідних територій. Тетяна Леонідівна значну увагу приділяє охороні рідкісних таксонів флори України. Вона підготувала характеристики 20 видів для першого видання «Червоної книги Української РСР» (1980), 42 видів — до другого (1996), 39 — до її третього видання (2009). Під керівництвом Тетяни Леонідівни складені списки регіонально рідкісних видів для низки поліських областей України. Спільно з М.М. Перегримом підготовлений довідник «Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України» (2012), у якому узагальнені дані щодо таких списків у 23 областях, в містах Київ і Севастополь.

Серед важливих синфітосозологічних видань, у написанні яких брала участь Тетяна Леонідівна, слід назвати «Зелену книгу України» (1987, 2009), проект якої Ю.Р. Шеляг-Сосонко і Т.Л. Андрієнко

в 1983 році презентували на VII з'їзді Всесоюзного ботанічного товариства.

У 1991 році була створена міжвідомча комплексна лабораторія наукових основ заповідної справи НАН України та Мінприроди, яку очолила Тетяна Леонідівна. Основними напрямками роботи лабораторії стали розробка теоретичних і методичних питань заповідної справи, дослідження, що мають забезпечити розвиток оптимальної мережі природно-заповідних територій та об'єктів, розробка рекомендацій стосовно збереження біорізноманіття і режимів охорони, інвентаризація біоти природно-заповідних територій України. Підготовлені природничі та соціологічні частини проектів нині створених важливих природно-заповідних територій, таких як Рівненський природний заповідник, низка національних природних («Вижницький», «Деснянсько—Старогутський», «Цуманська пуща», «Мале Полісся», «Мезинський», «Прип'ять—Стохід» і деякі інші) та регіональних ландшафтних парків. Співробітники лабораторії підготували наукові обґрунтування, які дали змогу розширити мережу природно-заповідних територій в Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Полтавській, Рівненській, Сумській і Хмельницькій областях. Особливо слід відзначити важливу роль лабораторії та її керівника Т.Л. Андрієнко як наукового редактора при підготовці «Програми Літопису для заповідників та національних природних парків» (2002), за якою нині здійснюють постійні дослідження в заповідниках і Національних природних парках України. В численних монографіях і статтях ювілярки характеризуються природно-заповідні території, рідкісні види й ценози України.

Тетяна Леонідівна брала активну участь у виконанні низки міжнародних програм і проектів, спрямованих на збереження біорізноманіття, ство-

рення транскордонних природно-заповідних територій, розроблення екологічної мережі, у міжнародному співробітництві фахівців-созологів (TACIS, ECONET, UNESCO-JFIT, ПРООН, Planta Europa).

Тетяна Леонідівна — автор і співавтор близько 400 наукових робіт, зокрема 28 монографій, кількох науково-методичних книг і довідників.

Вона керівник 10 успішно захищених кандидатських дисертацій. Слід також згадати й про те, що Тетяна Леонідівна — чудовий викладач. Сотні студентів вищих навчальних закладів різних регіонів України мали змогу не лише слухати її лекції, а й пройти навчально-польові практики з ботаніки під її керівництвом.

Тетяна Леонідівна Андрієнко бере активну участь у науково-організаційній роботі: є членом Національної комісії з питань «Червоної книги України», головою секції охорони рослинного світу Українського ботанічного товариства, у 2003—2004 роках була членом Вищої атестаційної комісії, є членом науково-технічних рад декількох національних природних парків. Вона активно працює у складі вченої ради Інституту ботаніки, багато рецензує, виступає офіційним опонентом на захистах дисертацій.

Від широго серця вітаємо дорогу Тетяну Леонідівну з ювілеєм, бажаємо міцного здоров'я, щастя, творчої наснаги, оптимізму, здійснення нових задумів і планів.

*О.В. ЛУКАШ, В.А. ОНИЩЕНКО,
Ю.О. КАРПЕНКО, В.П. КОЛОМІЙЧУК*

НОВІ ВИДАННЯ

Фіторізноманіття Поліського природного заповідника: водорості, мохоподібні, судинні рослини / За редакцією О.О. Орлова/. — К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. — 256 с.

Вперше для Поліського природного заповідника (ПЗ) узагальнено дані щодо різноманіття водоростей, яке складається з 771 виду, що належать до 13 відділів. Для території заповідника вперше наведено 26 таксонів бріофітів, тобто сучасна бріофлора цього об'єкта включає 161 вид. Протягом 2011—2012 рр. у межах Поліського ПЗ уперше знайдено 160 видів судинних рослин, зокрема 112 — аборигенних і 48 — адвентивних видів. Флора судинних рослин заповідника, за уточненими даними, налічує нині 754 види. Для всіх вивчених груп рослин наведено рідкісні види та подано їхні характеристики. Коротко проаналізовано, як впливають зміни клімату на рослинність і флору заповідника.

Для ботаніків, екологів, співробітників природоохоронних установ, викладачів і студентів вищих навчальних закладів.